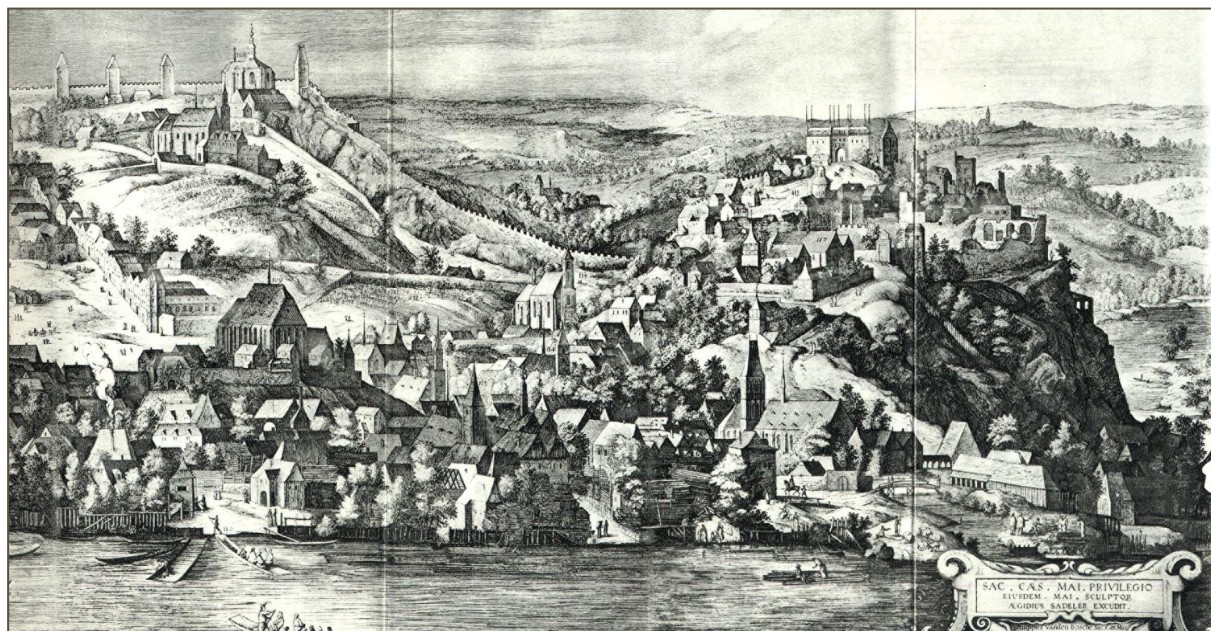

Břežská skála.

Ještě před započítím realizace velkolepého urbanistického záměru císaře Karla založit Nové Město pražské uzavřené hradbami existovaly při pravém břehu řeky Vltavy, lokality vzniklé a založené předchozími českými panovníky, tím spíše, že se nalézaly v sousedství starého sídla českých knížat, kterým byl památný Vyšehrad. V jeho blízkosti na neméně vysoké **Břežské skále** se rozprostíralo území **Zderazu**.

Území Zderazu je položeno na skále, která je západním výběžkem břidlic, tvořících stupeň mezi vltavskými terasami a které bylo osídleno od prehistorických dob. Od Zderazu k východu se táhlo zastavění v souvislém pruhu na vzdálenost asi jeden kilometr od řeky Vltavy. Konec 11. a 12. století znamená pozoruhodný život v prostoru Zderazu. Kronikáři se zmiňují o této části Prahy, kde jsou tržiště, kupci i peněžníci. Někde zde, pravděpodobně na východní straně bylo sobotní tržiště na prostoru tak velikém, že se tady mohl kníže Svatopluk utábořit se svým vojskem.

Důsledek dočasného přeložení sídla panovníka na Vyšehrad značně oživilo tuto oblast, kde na spojnici od přechodů mostu, brodu i přívozu přes Vltavu byla rušná stavební činnost. Značné nálezy mincí, ukrytých zde ve 12. století, dosvědčují zámožnost zdejších obyvatel.

Byl to **Václav Hájek z Libočan**, který ve své **Kronice České** uvádí údaje týkající se zderazského tématu.

...Léta osmistého devadesátého devátého kníže Bořivoj skrze nějaké divné vidění aneb božské rozkázání, které svému biskupu oznámil, rozkázal jednu malú kaplu na jednom přívrší mezi Prahou a Vyšehradem založiti, ve jméno svatých dnů apoštoluov, totiž svatého Petra a svatého Pavla ji posvětit, tu kdež nyní slove na Zderazu. Druhú kaplu kázal na Vyšehradě udělati a ta jest ke cti svatému Klimentu posvěcena, neb biskup ten tajně byl přinesl s sebou z Moravy tělo svatého Klimenta, kteréž i on byl přinesl do Moravy, vzav je rozkázáním Božím tu, kdež prvě jedné skále prostřed moře ležalo. To na Vyšehradě položeno bylo. Téhož léta taková hojnost chlebuov i všech jiných věcí, kteréž k pokrmům lidským i hovadským náležaly, byla, že se tomu noví křesťané velmi divili a Pána Boha chválili, pravíce, že byl Pán Buoh jim takovú hojnost v té zemi dáti ráčil, kteráž od mnohých let nebyla, protože sú jeho svatú víru Kristovu přijali, a z toho pohany, aby se křtíti dali, nutili. Okolo města Prahy mnoho bylo křesťanův, ale v jiných krajích té země ještě pohanuov neústupných mnoho v své nevěře trvalo....

Obec Zderaz.

Na přírodní terase nad řekou Vltavou zvané **Břežská skála** se rozprostíralo území, obec zvaná **Zderaz**. Jméno dostala po Zderadovi, milci Vratislava I., úkladně zavražděného při obléhání Brna. Tento skalní výběžek se vypínal před vybudováním jezů až 25 m nad hladinou řeky Vltavy. Od severu k jihu vedla tudy cesta podél kostela sv. Václava tzv. „*Psí ulicí*“ (Svatováclavskou) a druhá tzv. „*Kočí ulicí*“ podél studánky **Pučky** směrem k řece do Podskalí. Obě tvořily dvě větve staré „*via regia publica*“ neboli „*veřejná královská cesta*,“ která spojovala Pražský hrad, přechod přes Vltavu a Vyšehrad.

Dole u řeky se nalézaly rybí sádky, lázeň, vápenice. V prostoru až ke kostelu **sv. Jana** byl povinný trh na dřevo, plavené po Vltavě. Pod skalou se nacházelo sídliště, které bylo farní osadou, nazývalo se, jak píše Dalimil, Zderazem: ... „*Před Prahů Zderada pochováchú, proň ten kostel Zderadem nazváchú*“... Tento hrdina byl pochován v kostele u **sv. Petra a Pavla**. Kojata z Hněvina Mostu a jeho bratr, kteří území Zderazu vlastnili, odkázali všechn svůj majetek řádu křižovníků Božího hrobu na zřízení a vybudování kláštera. Kojata z Hněvina pocházel ze staročeského panského rodu Hrabišiců, který měl ve znaku na zlatém podkladu umístění dvoje černé hrábě napříč položené, každé o šesti kolících. Členové tohoto rodu zastávali nejvyšší úřady v Čechách.

Kostel sv. Petra a Pavla jako klášterní ztratil svou farní funkci a bylo třeba vybudovat nový; stal se jím kostel **sv. Václava**, který stál u hlavní cesty. Jeho výstavba byla realizována v druhé polovině 12. století.

Starobylé hradiště na severním svahu hory Vyšehrad s podhradím, které se prostíralo až k potoku Botiči, mělo pokračování ve starém Podskalí. To končilo pod Břežskou skálou, která uzavírala toto vltavské pobřeží. Prudký sráz v půdoryse velkého **S** tvořil kotlinu mezi ostrohem s kostelem sv. Václava a druhým, který se nazýval **Skalkou** kde stával starý farní kostel **svatých Kosmy a Damiána**. U tohoto byl později vybudován klášter **Na Slovanech**. Odtud k západu k řece vybíhal hřeben, na kterém byl pravděpodobně zbudován dvorec s kostelíkem **sv. Jana Křtitele**.

Druhá polovina 12.století je doba rozkvětu a slávy Vyšehradu, kdy Pražský hrad jako sídlo panovníků ustupuje do pozadí. Na volných prostorách, místech mezi podhradím vyšehradským a pražským, jako je území mezi kostely sv. Petra a Pavla na Zderaze a **sv. Michala**, při živé hlavní cestě bylo zbylé volné území k osídlení které panovník věnoval benediktinskému kladrubskému klášteru.

Na břehu řeky Vltavy se nacházely zderazské mlýny. Okolí kostela **sv. Vojtěcha** až k veřejné cestě „*via publica*“ bylo označováno jako zderazské předměstí „*sub urbium zderaziensis*.“

